

2. Залькеръ Г. Образование, а не ученость / Г. Залькеръ // Вѣстникъ воспитанія. – 1893. – №1. – С. 22–31.
3. Іваничук О. Дещо про шкільні підручники // Учитель. – № 1. – С. 8–10; №6. – С. 80–184.
4. Колоколова М. Причины неуспѣшности преподаванія иностранныхъ языковъ / М. Колоколова // Русская школа. – 1900. – № 2. – С. 118–127.
5. Объяснительная записка къ программамъ новыхъ иностранныхъ языковъ // Журнал Министерства Народнаго Просвѣщенія. – 1890. – № 12. – С. 212–217.
6. Рудницький Ю. Деякі замітки до науки німецької мови в середних школах Галичини / Ю. Рудницький // Наша школа. – 1916. – Р. VII. – С. 25–30.
7. Торнау Н. Къ вопросу о постановкѣ преподаванія географіи /Н. Торнау // Журнал Министерства Народнаго Просвѣщенія. – 1909. – Часть XXI. – С. 47–64.

УДК 159.923.5

Вишньовський В. В.

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ЗАПОРУКА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. Соціально-політичні та соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, суттєво впливають на діючу систему освіти. Все більш актуальним та необхідним стає вдосконалення процесу навчання через розкриття особистості вчителя та учня. Сучасне динамічне середовище потребує підготовки фахівців, здатних адаптуватися до його особливостей, працювати за умов, коли інформація оновлюється з небаченою раніше швидкістю. Тому вже зараз необхідна така професійна підготовка педагога, яка б сприяла розкриттю здібностей учня, його індивідуальних особливостей: дитина не тільки має успішно засвоювати знання та навчатися нестандартно мислити при вирішенні учбових завдань, а також її особистісний розвиток має відбуватися відповідно до вікових особливостей і бути гармонійним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття “психологічна культура” є досить новим в психології. Сутність психологічної культури особистості розглядається в роботах В. В. Семикіна, Н. І. Ісаєвої. У сучасних дослідженнях психологічна культура представлена як: частина культури, що сприяє адекватній взаємодії з навколишнім світом (І. А. Зімня, О. І. Мотков); самостійний психологічний феномен, що дозволяє людині будувати стосунки зі світом, собою та іншими (Л. С. Колмогорова, Н. Ю. Певзнер, В. В. Семикін); особистісне утворення, що піддається постійним змінам ззовні, відображає індивідуальність її носія (М. М. Бахтін, М. К. Мамардашвілі); розглядають проблему формування психологічної складової професіограми фахівця професій “людина-людина” (Б. Ц. Бадмаєв, Н. М. Давидюк, О. В. Двіжона, В. Я. Ляудіс).

Метою статті є аналіз поняття, структури психологічної культури та визначення основних положень програми її формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття “психологічна культура” є порівняно новим у психологічній науці. Сучасні дослідження І. Я. Зязюна, В. А. Семиченко, В. В. Рибалки, Г. О. Балла, Е. О. Помиткіна та ін. дозволяють визначити поняття психологічної культури особистості: психологічна культура це цілісне, системне утворення в структурі особистості, яке є невід’ємним від особистісного і професійного розвитку людини.

Як зазначає І. А. Зімня, «загальна культура визначається сформованістю, стійкістю основних планів відношення до світу, до себе і характером їх вираженості в

поведінці. Вона передбачає внутрішню культуру (такт, гідність, повага іншого, відповідальність тощо)» [1, с. 12].

В. В. Семикін вважає, що ця «внутрішня культура» є не що інше, як «психологічна культура», тобто певна якість внутрішнього психічного життя людини як суб'єкта, особистості і індивідуальності. «Культура наочної діяльності, культура поведінки і культура спілкування є зовнішнім контуром, в реалізації якого виявляються особливості внутрішнього» [4, с. 40–41].

В. В. Семикін навів найбільш повну структуру психологічної культури, яка включає такі компоненти: когнітивний (наукові психологічні знання про людину і соціальну взаємодію людей, уявлення про свій внутрішній психічний світ і індивідуальні особливості); рефлексивно-перцептивний (спостережливність, психологічна проникливість, вміння адекватно сприймати себе та інших, прогностичні здібності, здібності до ідентифікації); афективний (емпатія, емоційна стабільність, чуйність, доброзичливість, почуття гумору); вольовий (самоконтроль, наполегливість, надійність); комунікативний (уміння спілкуватися з людьми, адекватно сприймати і передавати інформацію, мовна культура); регулятивний (адаптивність, володіння собою, сумлінність); підсистема досвіду соціальної взаємодії (установки і стереотипи культурної поведінки, уміння соціальної взаємодії, соціальна активність, ввічливість, інтелігентність); ціннісно-смысловий (соціальні норми, цінності, толерантність, порядність, справедливість, відповідальність, самоповага) [4, с. 91–92].

Сучасне суспільство педагогові ставить завдання в навчальному процесі розкрити потенціал людини, сформувані мотивацію успіху, самостійність, яка ставить особистості й майстерності викладача високі вимоги. Сьогодні конкурентоздатним ресурсом діяльності педагога є не стільки спеціальні знання, володіння інформацією, освоєні технології навчання і виховання, скільки професійна і психологічна культура, що забезпечує професійну майстерність викладачів вищого навчального закладу.

Р. Т. Кокоєва розглядає психологічну культуру сучасного педагога як специфічну модель, що охоплює професійне соціальне спілкування, взаємодію, високий рівень професійної і етичної мотивації. Це підвищує успішність особистості як у межах професії, так і в межах життєвої стратегії в цілому. Розвинуті комунікативно-організаторські уміння в сукупності з науково-дослідними і спеціальними також фундаментализують ступінь успішності професійної діяльності педагога. Індивідуально-психологічні властивості є суб'єктивним потенціалом педагога і зумовлюють успішність його професійної діяльності, визначаються розвинутою психологічною культурою [2].

Психологічна культура, як наголошує В. В. Семикін, є системотворчим чинником комплексу професійно важливих якостей педагога, забезпечує необхідний рівень його професійної культури, продуктивність педагогічної діяльності [4, с. 158].

На думку М. Ю. Певзнера, психологічна культура – це інтеграційне новоутворення особистості, яке охоплює взаємозв'язані психологічні властивості, є ядром структури професійно-важливих якостей, виконує ціннісно-регулятивну функцію психіки в професійній діяльності, і забезпечує високий рівень її успішності, а також саморозвиток і самореалізацію особистості як у професії, так і в межах життєвої стратегії в цілому [3].

Вирішення проблеми успішної професійної діяльності можливе лише в контексті оптимізації психологічної культури педагога, що забезпечує його саморозвиток і самореалізацію в професії, становлення особистісної і професійної

самосвідомості, успішну адаптацію до динамічних соціально-економічних змін і ефективну соціальну взаємодію [3].

Е. О. Помиткін визначив провідні психологічні ознаки, які детермінують розвиток педагогічної майстерності. Першорядною ознакою є гуманістична спрямованість майбутнього викладача, що відображає ставлення до дітей та людей взагалі. Саме гуманістична спрямованість є обов'язковою умовою психолого-педагогічної діяльності. Необхідно, щоб майбутні педагоги навчилися бачити в кожній людині унікальну особистість, гідну поваги.

Важливою ознакою педагогічної майстерності є також готовність викладача до постійного особистісного самовдосконалення. Саме такий педагог буде цікавим як особистість для своїх учнів. Вчитель, який спрямований до самовдосконалення, розвиває в собі такі позитивні риси та якості, як доброзичливість, оптимізм, урівноваженість, оригінальність, дотепність та ін. [3].

Висновки й перспективи подальших розвідок. На сучасному етапі існує нагальна необхідність створення таких соціально-психологічних умов для підготовки педагогів, які б сприяли формуванню та розвитку у них психологічної культури, що детермінує розвиток педагогічної майстерності фахівців. Виділення психологічної культури, як однієї з складових професійної майстерності педагога, зумовлене специфікою його педагогічної діяльності, спрямованої на формування особистості, здатної як сьогодні, так і у майбутньому збагачувати суспільство, формувати гармонійну особистість у комплексі інтелектуальних, професійних, морально-психологічних, соціальних якостей.

Подальшого дослідження потребує розроблення та впровадження психологічних рекомендацій щодо формування та розвитку компонентів психологічної культури як необхідної складової професійної майстерності.

Література

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И. А. Зимняя. – Логос, 2006. – 384 с.
2. Кокоева Р. Т. Психологическая культура преподавателя высшей школы / Р. Т. Кокоева // Успехи современного естествознания. – 2009. – № 5. – С. 78–79.
3. Певзнер Н. Ю. Психологическая культура педагога и эффективность профессиональной деятельности [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.03 / Н. Ю. Певзнер. – Казань : [s. n.], 2007. – 22 с.
4. Семикин В. В. Психологическая культура в образовании человека: монография / В. В. Семикин. – СПб, 2002. – 173 с.

УДК 37.016-051(477)

Вітенко І. М.

ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В РОБОТІ ВЧИТЕЛІВ-ПРЕДМЕТНИКІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Метою базової загальної середньої освіти є розвиток та соціалізація учня, формування його національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Основне завдання сучасної загальноосвітньої школи полягає у ретельному доборі навчального матеріалу за принципом життєвої доцільності й функціональності, в активізації ролі самостійного навчання. Варто також ураховувати те, що для успішної реальної діяльності сьогодні недостатньо знань і умінь, необхідні ще віра в себе, у свої сили, здатність ухвалювати рішення, жити й працювати в колективі й зосереджувати свої зусилля на конкретних завданнях, виявляти проблему,